

הַלְבוֹת גִּזְלָה וְאַבְדָּה פֶּרֶק ה'

א. אָסוּר לִקְנוֹת דָּבָר הַגָּזוּל מִן הַגִּזְלָן, וְאָסוּר לִסְעֲדוֹ עַל שְׁנוּיוֹ כְּדִי שְׂיִקְנֶהוּ: שֶׁכָּל הָעוֹשֶׂה דְּבָרִים אֵלּוּ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן מַחֲזִיק יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, וְעוֹבֵר עַל "וְלִפְנֵי עוֹר, לֹא תֵתֵן מִכְשָׁל" (ויקרא יט, יד).

ב. אָסוּר לִהְנוֹת בְּדָבָר הַגָּזוּל, וְאִפְלוּ לְאַחַר יָאוּשׁ: וְהוּא, שְׂיִדַּע בּוֹדָאי שְׂדָבָר זֶה הוּא הַגִּזְלָה עֲצָמָה. כִּי־עַד: יָדַע בּוֹדָאי שֶׁבַּהֲמָה זֶה גִּזְלָה, אָסוּר לִרְכֹּב עָלֶיהָ אוֹ לַחֲרֹשׁ בָּהּ. גִּזְלָן בֵּית אוֹ שָׂדֶה אָסוּר לַעֲבֹר בְּתוֹכָהּ, אוֹ לַהֲכַנֵּס לָהּ בַּחֲמָה מִפְּנֵי הַחֲמָה וּבְגִשְׁמִים מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים; וְאִם דֶּר בְּתוֹכָהּ חָיֵב לְהַעֲלוֹת שָׂכָר לְבַעָלִים, כְּדִין הָדָר בַּחֲצֹר חֲבֵרוֹ שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ. גִּזְלָן דְּקָלִים, וְעֹשֶׂה מֵהֶן גֶּשֶׁר אָסוּר לַעֲבֹר עָלָיו. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָזֶה.

ג. מִי שֶׁעָבַר, וְאָכַל הַגִּזְלָה אַחֵר יָאוּשׁ פָּטוּר מִלְּשָׁלֵם. וְאִם אָכַל קֹדֶם יָאוּשׁ, וְרָצוּ הַבַּעָלִים לְגָבוֹת מִן הָאוֹכֵל גּוֹבִין, שְׂעִדִּין בְּרִשּׁוֹתָן הִיא; וְאִם רָצוּ, גּוֹבִין מִן הַגִּזְלָן.

ד. הַגָּזוּל וּמֵת, בֵּין שֶׁהֶאֱכִיל אֶת הַגִּזְלָה לְבָנִים אַחֵר יָאוּשׁ, בֵּין שְׁלֹא הֶאֱכִילָם אֲלֵא מִכְרָה אוֹ אֲבָדָה אִם הֵנִיחַ קֶרֶקַע, חִיבִין לְשָׁלֵם; אֲבָל מִן הַמַּטְלָטְלִין, אֵינָן חִיבִין לְשָׁלֵם שְׂדָמֵי הַגִּזְלָה חוּב הֵן עַל הַגִּזְלָן, וְאֵין הַמַּטְלָטְלִין מִשְׁתַּעֲבָדִין לְבַעַל חוּב.

ה. כָּבֵר תִּקְנוּ הַגָּאוֹנִים לְגָבוֹת בַּעַל חוּב מִן הַמַּטְלָטְלִין, וְאִפְלוּ בְּמִלּוֹה עַל פֶּה; לְפִיכָף חִיבִין לְשָׁלֵם בֵּין אָכְלוּ בֵּין לֹא אָכְלוּ, בֵּין נִתְיָאֲשׁוּ הַבַּעָלִים בֵּין לֹא נִתְיָאֲשׁוּ, בֵּין מִן הַקֶּרֶקַע בֵּין מִן הַמַּטְלָטְלִין שֶׁהֵנִיחַ.

ו. דִּין הַלּוֹקַח מַטְלָטְלִין מִן הַגִּזְלָן, כְּלוּקַח מִן הַגִּנֵּב: אִם גִּזְלָן מִפְּרָסָם הוּא, לֹא עָשׂוּ בּוֹ תִּקְנַת הַשּׁוּק. וְאִם אֵינּוּ מִפְּרָסָם, עָשׂוּ בּוֹ תִּקְנַת הַשּׁוּק, וְנוֹתֵן הַגִּזְלָן לְלוֹקַח דָּמִים שְׁנֵתֵן, וְלוֹקַח גִּזְלָתּוֹ; וְחוּזָר וְתוֹבֵעַ הַגִּזְלָן בְּדָמֵי הַגִּזְלָה. וְאִם כָּבֵר נִתְיָאֲשׁוּ הַבַּעָלִים קָנָה לוֹקַח עֲצָמָה שְׁלִגְזָלָה, וְאֵינּוּ מַחֲזִירָהּ.

ז. אָסוּר לִהְנוֹת מִן הַגִּזְלָן; וְאִם הָיָה מוֹעֵט שְׁלוֹ אָף עַל פִּי שָׂרֵב מִמוֹנּוֹ גָּזוּל, מִתֵּר לִהְנוֹת מִמֶּנּוּ עַד שְׂיִוִּידַע בּוֹדָאי שְׂדָבָר זֶה גָּזוּל בִּידּוֹ.

ח. בְּנֵי אָדָם שֶׁחֲזַקְתָּן גִּזְלָנִין, וְחֲזַקְתָּ כָּל מִמוֹנָן מִן הַגָּזָל מִפְּנֵי שֶׁמִּלְּאֲכַתָּן גִּזְלָנוֹת, כְּגוֹן הַמוֹכְסִין וְהַלְסָטִין אָסוּר לִהְנוֹת מֵהֶן, שֶׁחֲזַקְתָּ מֵאֲכָל זֶה שֶׁהוּא גָּזוּל; וְאֵין מִצְרָפִין דִּינָרִים מִן הַתְּבָה שְׁלָהֶן, שֶׁהִכַּל בְּחֲזַקְתָּ גִּזְלָה.

ט. נָטְלוּ מוֹכְסִין כְּסוּתוֹ, וְהַחֲזִירוּ לוֹ כְּסוּת אַחֶרֶת, נָטְלוּ חֲמוּרוֹ, וְהַחֲזִירוּ לוֹ חֲמוּר אַחֵר הָרִי אֵלּוּ שְׁלוֹ: מִפְּנֵי שֶׁזֶּה כְּמִכְרָה הִיא; וְחֲזַקְתָּן שְׁנִיתִיאֲשׁוּ הַבַּעָלִים מֵהֶן, וְאֵינּוּ יוֹדַע בּוֹדָאי שֶׁזֶּה גִּזְלָה. וְאִם הָיָה וְתִיק וּמִחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ, מַחֲזִירֵן לְבַעָלִים הָרָאשׁוֹנִים.

י. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהַמוֹכֵס כָּלִסְטִיס, בְּזִמָּן שֶׁהַמוֹכֵס גּוֹי, אוֹ מוֹכֵס הָעוֹמֵד מֵאֲלִיו, אוֹ מוֹכֵס הָעוֹמֵד מִחֲמַת הַמֶּלֶךְ וְאֵין לוֹ קֶצֶבָה אֲלֵא לוֹקַח מֵהַ שִׁירְצָה וּמִנִּיחַ מֵהַ שִׁירְצָה. אֲבָל מִכָּס שֶׁפָּסְקוּ הַמֶּלֶךְ, וְאָמַר שְׂיִלְקַח שְׁלִישׁ אוֹ רִבִּיעַ אוֹ דָּבָר קָצוּב, וְהָעָמִיד מוֹכֵס יִשְׂרָאֵל לְגָבוֹת חֵלֶק זֶה לְמֶלֶךְ, וְנוֹדַע שֶׁאָדָם זֶה נֶאֱמָן וְאֵינּוּ מוֹסִיף כְּלוֹם עַל מֵה שֶׁגָּזַר הַמֶּלֶךְ אֵינּוּ בְּחֲזַקְתָּ גִּזְלָן, לְפִי שְׂדִין הַמֶּלֶךְ דִּין הוּא. וְלֹא עוֹד אֲלֵא שֶׁהוּא עוֹבֵר הַמִּבְרִיחַ

מִן הַמוֹכֵס זֶה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא גּוֹזֵל מִנֶּת הַמֶּלֶךְ, בֵּין שֶׁהָיָה הַמֶּלֶךְ
גּוֹי, בֵּין שֶׁהָיָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל.

יא. וְכֵן מֶלֶךְ שֶׁהֵשִׁים מָס עַל בְּנֵי הָעִיר, אוֹ עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ,
דְּבַר קָצוֹב מִשְׁנָה לְשָׁנָה, אוֹ עַל כָּל שָׂדֶה וְשָׂדֶה דְּבַר קָצוֹב, אוֹ
שְׁגֹזֶר שְׁכָל מִי שִׁיעֵבֵר עַל דְּבַר זֶה יִלְקָחוּ כָּל נִכְסָיו לְבֵית הַמֶּלֶךְ,
אוֹ כָּל מִי שִׁימָצָא בְּשָׂדֶה בְּשַׁעַת הַגֶּרֶן הוּא יִתֵּן הַמָּס שְׁעָלֶיהָ
בֵּין שֶׁהָיָה הוּא בַּעַל הַשָּׂדֶה בֵּין שֶׁאִינוּ בַּעַל הַשָּׂדֶה, וְכָל כִּיּוֹצֵא
בְּדָבָרִים אֵלּוּ אִינוּ גּוֹזֵל, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁגָּבַה אוֹתָן לַמֶּלֶךְ אִינוּ בְּחֻזְקַת
גְּזֻלָּן, וְהָרִי הוּא כָּשֵׁר: וְהוּא שְׁלֹא יוֹסִיף וְלֹא יִשְׁנֶה כָּלוּם, וְלֹא
יִקַּח לַעֲצָמוֹ כָּלוּם.

יב. וְכֵן מֶלֶךְ שֶׁכָּעַס עַל אֶחָד מֵעֲבָדָיו וְשִׁמְשָׁיו מִבְּנֵי הַמְּדִינָה,
וְלָקַח שְׂדֵהוּ אוֹ חֲצָרוֹ אִינֶה גְזֹל, וּמִתֵּר לַהֲנוֹת בָּהּ. וְהִלּוּקַח אוֹתָהּ
מִן הַמֶּלֶךְ הָרִי הִיא שְׁלוֹ, וְאִין הַבְּעָלִים מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ:
שְׁזֶה דִין הַמִּלְכִּים כָּלָם לָקַח כָּל מִמּוֹן שִׁמְשֵׁיהֶם כְּשִׁפּוּעֵסִין
עֲלֵיהֶם, וְהָרִי הַמֶּלֶךְ הַפְּקִיעַ שְׁעִבּוּדָן; וְנַעֲשֶׂת חֲצֵר זֹו אוֹ שְׂדֵה
זֹו כְּהַפְקָר, וְכָל הַקּוֹנֶה אוֹתָהּ מִן הַמֶּלֶךְ זָכָה בָּהּ.

יג. אֲבָל מֶלֶךְ שֶׁלָּקַח חֲצֵר אוֹ שְׂדֵה שְׁלֹא־אֶחָד מִבְּנֵי הַמְּדִינָה דֶּרֶךְ
חֲמֵס, שְׁלֹא כְּדִינִין שִׁחְקָה הָרִי זֶה גְזֻלָּן, וְהִלּוּקַח מִמֶּנּוּ מוֹצִיאִין
הַבְּעָלִים מִיָּדוֹ. כָּלְלוֹ שְׁלֹדְבָר: כָּל דִּין שִׁיחְקָק אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ לְכָל,
וְלֹא יִהְיֶה לָאָדָם אֶחָד בְּפָנָי עֲצָמוֹ אִינוּ גְזֹל; וְכָל שִׁיקָח מֵאִישׁ
זֶה בְּלִבָּד, שְׁלֹא כֶּדֶת הִידוּעָה לְכָל אֵלָא חֲמֵס אֵת זֶה הָרִי זֶה גְזֹל.

יד. לְפִיכָךְ גָּבְאִי הַמֶּלֶךְ וְשׁוֹטְרָיו שְׁמוֹכָרִים הַשְּׂדוֹת בְּמָס הַקָּצוֹב
עַל הַשְּׂדוֹת, מִמְּכָרָן מִמְּכָר. אֲבָל מָס שְׁעַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ, אִינוּ
גּוֹבֶה אֵלָא מִן הָאָדָם עֲצָמוֹ; וְאִם מְכָרוּ הַשְּׂדֵה בְּמָס שְׁעַל הָאִישׁ
הָרִי זֶה אִינוּ מִמְּכָר, אֵלָא אִם כֵּן הָיָה דִין הַמֶּלֶךְ כֵּךְ.

טו. מֶלֶךְ שֶׁהָיוּ דִינָיו שְׁכָל מִי שְׁלֹא יִתֵּן הַמָּס שְׁעַל הַשְּׂדֵה, תִּהְיֶה
הַשְּׂדֵה לְנוֹתָן הַמָּס, וּבִרְחַב בַּעַל הַשְּׂדֵה מִפְּנֵי הַמָּס, וּבֹא זֶה וְנִתֵּן
מָס שְׁעָלֶיהָ לַמֶּלֶךְ וְאָכַל פְּרוּתֶיהָ אִין זֶה גְזֹל, אֵלָא אוֹכַל פְּרוּת
וְנוֹתָן הַמָּס עַד שִׁיחְזְרוּ הַבְּעָלִים: שְׁדִין הַמֶּלֶךְ דִּין הוּא, כְּמוֹ
שֶׁאֲמַרְנוּ.

טז. וְכֵן מֶלֶךְ שֶׁגֹּזֶר שְׁכָל מִי שִׁיתֵּן מָס הַקָּצוֹב עַל הָאִישׁ, יִשְׁתַּעֲבֹד
בְּזֶה שְׁלֹא נָתַן, וּבֹא יִשְׂרָאֵל וְנִתֵּן הַמָּס שְׁעַל יִשְׂרָאֵל זֶה הָעֲנִי
הָרִי זֶה עוֹבֵד בּוֹ יִתֵּר מִדִּי, שְׁדִין הַמֶּלֶךְ דִּין; אֲבָל אִינוּ עוֹבֵד בּוֹ
כְּעַבֵּד.

יז. מֶלֶךְ שֶׁכָּרַת אֵילָנוֹת שְׁלִבְעָלִי בָתִּים, וְעָשָׂה מֵהֶן גֶּשֶׁר מִתֵּר
לַעֲבֹר עָלָיו; וְכֵן אִם הָרֵס בָּתִּים, וְעָשָׂה אוֹתָן דֶּרֶךְ אוֹ חוֹמָה מִתֵּר
לַהֲנוֹת בָּהּ. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה, שְׁדִין הַמֶּלֶךְ דִּין.

יח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמֶלֶךְ שֶׁמְטַבְּעוּ יוֹצֵא בְּאוֹתָן הָאֲרָצוֹת,
שֶׁהָרִי הַסְּפִימוֹ עָלָיו בְּנֵי אוֹתָהּ הָאָרֶץ, וְסִמְכָה דַּעְתָּן שֶׁהוּא
אֲדוֹנֵיהֶם וְהֵם לוֹ עֲבָדִים. אֲבָל אִם אִין מְטַבְּעוּ יוֹצֵא, הָרִי הוּא
כְּגֻזֻלָּן בַּעַל זְרוּעַ, וְכְמוֹ חֲבוּרַת לְסֻטִּים הַמְּזִינִין, שֶׁאִין דִּינִיָּהּ
דִּין; וְכֵן מֶלֶךְ זֶה וְכָל עֲבָדָיו, כְּגֻזֻלָּן לְכָל דְּבַר.